



information on the vocational maturity of college students when used alone and in combination with a career planning and decision-making course. (Doctoral dissertation). Marquette University, Milwaukee.

Inventory of lifelong guidance systems and practices – UK England. Careers Net national records. (2020). <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-uk-england>

Katz, M. R. (1966). Criteria for evaluation of guidance. In R. Hummel (Ed.), *Occupational information and vocational guidance for non-college youth* (pp. 167–182). Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh.

— 90 —

УДК 377.014.6:334.7

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА УРОКАХ ЗАГАЛЬНОПРОФЕСІЙНИХ ПРЕДМЕТІВ

Богдан Карван,

*викладач Державного навчального закладу
«Хмельницький центр професійно-технічної
освіти сфери послуг»,*

<https://orcid.org/0009-0003-4018-1643>

e-mail: bogdankarvan2@gmail.com

Анотація. На основі практичних навичок в викладанні предметів професійного спрямування, а також аналізу джерел щодо урізноманітнення матеріалу уроків сформовані певні рекомендації щодо проведення консультацій з підприємництва, а також професійної орієнтації для здобувачів освіти закладів професійної(професійно-технічної) освіти. Описані рекомендації щодо проведення уроків загальнопрофесійних предметів. Наведені приклади практичних занять.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, загальнопрофесійні предмети, підприємництво, здобувачі освіти, інновації.

INTRODUCING INNOVATIONS IN YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN THE LESSONS OF GENERAL VOCATIONAL SUBJECTS

Bogdan Karvan,

*Teacher, State Educational Institution
«Khmelnyskyi Center for Vocational and
Technical Education of the Service Sector»*

Abstract. Based on practical skills in teaching professional subjects, as well as analysis of sources on diversifying lesson material, certain recommendations have been formed for conducting consultations on entrepreneurship, as well as professional orientation for students of vocational (vocational) education institutions. Recommendations for conducting lessons of general professional subjects are described. Examples of practical classes are given.

Keywords: vocational (vocational) education, general professional subjects, entrepreneurship, students, innovations.

У наслідок російської агресії в Україні суттєво знизилася частка зайнятості населення України. Це стосується як підприємницької галузі, так і безпосередньо зайнятості працівників. І як зрозуміло, перше за собою тягне друге.

В наслідок цього потрібно розглядати молодіжне підприємництво як основну опору економіки в подальшому. А самим важливим це буде на етапі післявоєнного відновлення економіки.

Адже підприємництво, це не лише зайнятість самих себе, а й створення робочих місць прямим методом – найм працівників, так і не прямим – створення умов для зайнятості для надавачів супутніх послуг, робіт, постачання товарів.

Затяжна війна вносить істотні зміни у функціонування економічної системи України загалом та ринку праці зокрема. Ринок праці України, який у період повномасштабної війни відчутно змінився як за структурою, так і за географією, в умовах турбулентності та невизначеності поступово відновлюється, реагуючи на нові виклики та вимоги. Поряд з цим в умовах бойових дій, структурних і територіальних змін потреб у робочій силі, масштабного переміщення населення та мобілізації поглиблюються проблеми у сфері зайнятості.



Так, згідно з оцінками Національного банку України (НБУ), чисельність робочої сили у віковій групі 15–70 років на початок 2024 р. зменшилася на понад чверть проти 2021 р. Майже половина цього скорочення відбулася через зовнішніх мігрантів, що не працюють дистанційно (під час оцінення враховано дослідження ЦЕС щодо частки зовнішніх мігрантів, які працюють дистанційно, – 2023 р. вона становила 8–10 %). За даними НБУ, близько 40 в. п. від скорочення робочої сили 2023 р. проти 2021 р. відбулося через демографічні втрати й окупацію, а також перехід до економічно неактивного населення – через імовірні труднощі з пошуком роботи для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), необхідність догляду за іншими членами родини, збільшення кількості пенсіонерів, брак навичок, зажаданих на ринку праці.

З початку 2024 р. разом з відновленням економіки відновлюється й пропозиція вакантних робочих місць, проте тенденція щодо активності шукачів роботи не відповідає змінам потреб у робочій силі. Так, за I півріччя 2024 р., згідно з даними Work.ua, кількість вакансій зросла майже на 19 тис. та в червні 2024 р. становила понад 110 тис. Проте кількість резюме, оновлених чи створених у цьому самому місяці, становила 304 тис., що майже на 47 тис. менше, ніж було в січні 2024 р., – це свідчить про низьку активність шукачів роботи, яка також є меншою за відповідні показники 2023 та 2022 рр. У цих умовах зменшується показник конкуренції за вакансії (у червні 2024 р. цей показник досяг найнижчої точки за понад три роки), а роботодавцям украї складно знаходити працівників. Дослідження ринку праці України, що їх здійснила Європейська бізнесова асоціація, свідчить, що 2023 р. 74 % роботодавців відзначили відчутність дефіциту кадрів, 17 % – часткову нестачу кадрів і лише 7 % – не відчували дефіциту кадрів. Загострення проблеми значною мірою зумовлено масштабною міграцією українців за кордон та мобілізацією до ЗСУ, поглибленням секторальних, професійних та міжрегіональних диспропорцій на ринку праці. Отже, сучасні тенденції щодо попиту та пропозиції робочої сили на вітчизняному ринку праці не сприяють послабленню проблеми дефіциту кадрів. Міністерство економіки України оцінює дефіцит кадрів на ринку праці у майже 30 % (Основні характеристики ринку праці України у першому півріччі 2024 року | НІСС, 2024).

За даними YouControl.Market за 2024 рік в Україні закрили майже 210 тисяч фізичних осіб-підприємців (ФОП). Приріст закритих ФОПів склав понад 32% у порівнянні з 2023 роком. Це найвищий показник

закриттів за останні 5 років. Найбільше закривали ФОПи у секторі роздрібною торгівлі та ІТ. Більше деталей – у новому матеріалі.

У 2024 році кількість закритих ФОПів рекордна за останні 5 років.

Торік українці закрили майже 210 тисяч ФОПів. Приріст закриття відносно 2023 року склав понад 32%. Okремо варто зазначити, що на тлі зростання припинення діяльності ФОПів, реєстрація нових знизилася на 5% відносно до 2023 року (Market, 2025).

Перше, і саме важливе на основі практичного досвіду, залучення до зустрічей практикуючих спеціалістів, бізнесменів сформува ти здобувачів освіти бачення реальної картини сучасного підприємництва, оскільки дуже багато молоді формує своє бачення на основі суджень людей, які вже не працюють в цій сфері, і розказують про умовні нульові роки.

Підготовка має включати формування реального сучасного підходу до підприємництва.

Наприклад дуже багато послуг в наш час можна зробити онлайн через сервіс Дія, що суттєво спрощує цей процес, і економить час.

Наступні послуги доступні онлайн:

1. Автоматична реєстрація ФОП;
2. Внесення змін про ФОП;
3. Протипожежна декларація;
4. Підписання документів;
5. Реєстрація ТОВ на підставі модельного статуту;
6. Перехід юридичної особи на діяльність на підставі модельного статуту;
7. Реєстрація потужностей оператора ринку;
8. Автоматичне закриття ФОП(Підкатегорія, б. д.-а).

Авжеж для отримання цих послуг необхідно володіти КЕП або УЕП. Тому дуже важливо одразу акцентувати на шляхах отримання електронних підписів.

Як відомо послуги акредитованих центрів сертифікації ключів сьогодні надають більшість банків, державна податкова служба, приватні підприємства. Доступні шляхи отримання хмарних послуг в тій же дії.

Okрім того як видно виходячи з вищенаведених прикладів необхідні навички володіння цифровими технологіями.

Швидкість інновацій досягає такого рівня, що у будь-якого бізнесу навіть немає вибору: використовувати або не використовувати



нові технології. Питання простіше: innovate or die, тобто впроваджуєте інновації або ваш бізнес приречений.

Крім того, розвиток хмарних технологій, доступність телекомунікацій робить технологічні продукти та сервіси все більш доступними. Невеликому стартапу з декількома співробітниками і скромним бюджетом цілком буде по кишені оренда хмарних ресурсів для аналітики в хмарі (Kyivstar Business Hub, 2020).

Все має неодмінно бути показано на конкретних прикладах.

Перейдемо до пропозицій щодо зацікавлення здобувачів освіти в відкритті власної справи.

Розглянемо рекомендації на базі загальнопрофесійного предмету «Основи галузевої економіки і підприємництва».

Для початку на базі викладеного матеріалу на уроці, учням пропонується на практичному занятті написати власний бізнес-план. Здобувачі освіти попередньо ознайомлені з основними пунктами бізнес-плану, а організаційно-правовими формами підприємництва, формами власності. Завдання може бути як індивідуально, так і командно. Пріоритет надається командній роботі – сформувати команди-підприємства по 3-5 здобувачів освіти.

Хоча бувають і винятки, коли учень вибрав форму бізнесу як фізична особа підприємець, підготував цікавий проект, і створив дизайн продукту.

На базі готового бізнес-плану потрібно створити власну справу. Обов'язково потрібно вказати наявність можливих ліцензій. Ліцензій є багато, але перевага в викладеному матеріалі надається професії на яку навчається здобувач освіти.

На цьому етапі здобувачі освіти вибирають форму підприємництва, метод реєстрації.

Далі необхідно призначити ролі в бізнесі кожному учаснику. Всі здобувачі освіти вибирають посади виходячи з своїх soft & hard skills. Головне дати розуміння учню що кожна навичка і посада є важливими.

За допомогою інтернет ресурсів здобувачі освіти можуть вибрати доступні їм шляхи фінансування, з врахуванням конкретної справи. Це можуть бути як кредити, так і гранти, заощадження тощо. Як показує приклади – власна справа має бути не обов'язково масштабна, але обов'язково робоча, адже основна мета підприємництва – це отримання прибутку.

На останньому етапі здобувачі освіти вибирають і описують ринки збуту продукції. Це може бути як умовне місце, так і реальне, і в мережі інтернет.

Дані практичні заняття зацікавлюють здобувачів освіти, і мотивують їх для подальшого розвитку в цьому напрямку.

Дуже важливим етапом є саме мотивація стати підприємцем. Згідно з дослідженням, дуже важливими мотивами для підприємництва є можливість додаткового доходу, можливість самому керувати. А ще у світі підприємцям притаманне бажання вивчати нове (Урядовий Кур'єр, б.д.).

Щоб зацікавити, дуже важливо наводити приклади відомих підприємців, знайомити з їх методиками, і показувати результати.

Цікавим також буде для здобувачів освіти перегляд мотивуючих фільмів про відомі стартапи, бізнеси, корпоративне середовище, а також те, як не можна робити. Ось декілька фільмів варті до перегляду молодим підприємцям: «Вовк з Уолл Стріт», «Бойлерна», «Тінейджер на мільярд», «Корпорація», «Пірати Силіконової Долини», «Людина, яка змінила все», «Стартап. ком», «Авіатор» та інші.

Російська агресія суттєво вплинула на зайнятість населення України, знизивши кількість працюючих як у підприємницькій сфері, так і серед найманих працівників. Особливо це стало помітним у зв'язку з міграцією, мобілізацією та структурними змінами ринку праці. У цих умовах молодіжне підприємництво може стати ключовим фактором відновлення економіки, адже воно не лише забезпечує самозайнятість, а й створює нові робочі місця.

Ринок праці України поступово відновлюється, але залишається дефіцит кадрів, що ускладнює пошук працівників для бізнесу. У 2024 році відбулося масове закриття ФОПів, що свідчить про нестабільність підприємницького середовища. Проте розвиток цифрових технологій і доступність онлайн-сервісів, зокрема через платформу «Дія», значно спрощують процес започаткування бізнесу.

Молодь потребує практичних знань щодо підприємництва, і їх варто формувати на уроках з предметів загальнопрофесійного спрямування («Основи галузевої економіки і підприємництва»), через зустрічі з бізнесменами, складання бізнес-планів та симуляцію реального ведення справи. Важливо мотивувати майбутніх фахівців на підприємницьку діяльність, використовуючи реальні приклади успішних підприємців та мотивуючі фільми.

Таким чином, розвиток підприємницьких навичок у молоді та впровадження інноваційних підходів є важливими для економічного відновлення України в умовах війни та післявоєнного відбудовування.



Список посилань

Основні характеристики ринку праці України у першому півріччі 2024 року. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/osnovni-kharakterystyky-rynku-pratsi-ukrayiny-u-pershomu>

Market, К.У. (2025). У 2024 українці закрили рекордну за 5 років кількість ФОПів – майже 210 тисяч. Блог UC.Market | Дослідження ринку та конкурентний аналіз. <https://blog.youcontrol.market/u-2024-ukrayintsi-zakrili-riekordnu-za-5-rokiv-kilkist-fopiv-maizhie-210-tisiach/>

Підкатегорія. (n.d.). Державні послуги онлайн | Дія. <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/stvorennya-biznesu>

Kyivstar Business Hub. (2020). Що кажуть експерти: 9 важливих фактів про цифровізацію бізнесу. Kyivstar Business Hub – корпоративний блог для бізнесу. <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-kazhuti-eksperti-9-vazhlyvih-faktiv-pro-czifrovizacziyu-biznesu>

Урядовий Кур'єр. (n.d.). Власна справа: мотиви та бар'єри. <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vlasna-sprava-motivi-ta-baryeri/>

— 20 —

УДК 377.048.4

ІННОВАЦІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ Й КАР'ЄРНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В ДНЗ «ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ СФЕРИ ПОСЛУГ»

Наталя Лавренюк,
заступник директора з виховної роботи
Державного навчального закладу
«Хмельницький центр професійно-технічної
освіти сфери послуг»,
<https://orcid.org/0009-0002-6110-5183>
e-mail: lavrenuk2404@ukr.net

Анотація. Розглянуто сучасні інноваційні підходи до профорієнтаційної роботи і кар'єрного консультування у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Визначено, що